

WETTERSHUS 40 ÅR

Tilltalad av tystnad

tal av Margareta Melin
vid årsmötet den 11 juni 2006

När Wettershus invigdes 1966 var några av er närvarande ...

Vid den tiden bodde jag i Skara tillsammans med Paul-Ragnar och våra fyra pojkar. Året därpå flyttade vi till Jönköping – och landade högst upp i ett av höghusen på Österängen med vidunderlig utsikt över Vättern. Dagen H, när Sverige bytte till högertrafik den 3/9 1967, välkomnades vi i Österängskyrkan och Paul-Ragnar inträdespredikade.

När julen närmade sig det året hade jag *en* bestämd önskan för egen del: att få vara i retreat ett par dagar i advent – och fira min egen jul i förväg. Att Wettershus fanns inom räckhåll hade jag då ingen aning om. Men jag hörde talas om Hjelmserydssstifteln, sex mil söderut, och for dit. Ett kristet gästhem i en före detta prästgård intill en liten medeltidskyrka, där man tre gånger om dagen håller tidebön. Där, tänkte jag, skulle man nog ha förståelse för en udda gäst som inte ville något annat än att gå i sin egen värld, vara en hel del i kyrkan, ligga långa pass i sängen och äta sina måltider under tystnad.

1968 upptäckte jag Wettershus och började åka hit. Min första retreat här leddes av Sigfrid Estborn, en vis man med ett förflutet i Indien och med erfarenheter av ett fruktbart ekumeniskt samarbete. Han var ofta och gärna här – och Kristina har berättat att han bad henne att aldrig, på grund av för få deltagare, ställa in en retreat som han skulle leda. Det var Sigfrid Estborn som sammanställde de första bladen här för morgon- och aftonböner och för nattvardsfirande. Han gjorde intryck på mig genom sin lugna talande tystnad. Med få ord gav han ram och utrymme för deltagarnas eget inre skeende. Det känns bra att få nämna honom idag.

För ett par månader sen fick jag ett brev från Agne Josefsson med en fråga från styrelsen om jag ville hålla ett anförande på årsmötet med anledning av de 40 åren på Wettershus. Detta ledde till att jag fick träffa styrelsen vid deras nästa sammanträde. Jag behövde få höra vilka tankar de hade, vad de önskade att det hela skulle handla om. Efter en stunds spänande var man överens om att jag skulle reflektera omkring det alltmör växande intresset för retreatar. Vad är det för behov och förväntningar som gör att allt fler tilltalas av möjligheten att dra sig tillbaka några dagar? Vad har hänt, som gör att den allmänna inställningen till retreat så radikalt har förändrats?

När man idag beskriver vad en retreat innebär blir reaktionerna positiva: ”Vad skönt det låter! Varenda människa skulle behöva åka på något sådant!” Så lät det definitivt inte för 40 år sen. Då reagerade de allra flesta med negativa omdömen som: verklighetsflykt, självupptagenhet, elit-tänkande. En retreat ansågs uppmuntra till självgodhet och till att smita ifrån sitt sociala ansvar. Personer i kristna miljöer, som hade det jobbigt och behövde dra sig tillbaka, fick ofta höra att de borde tänka på andra istället. Man skulle rycka upp sig, ta sig i kragen. Älska sin nästa och glömma sig själv.

1960-talet präglades av en social väckelse med stort engagemang för fred och rättvisa, för enkel livsföring och solidaritet. Det var en demonstrationernas och manifestationernas tid. Inte minst präst- och frikyrkobarn deltog i denna kamp för en bättre värld. Det var en värdefull period med glöd och hängivenhet. Men som alltid när en behövlig rörelse drar igång och drar många med sig uppstår slagsida, en brist på jämvikt. Radikaliteten yttrar sig ofta som ett *antingen-eller*. Om det alltså var viktigt då att *gå ut* och aktivt påkalla omvärldens uppmärksamhet, så blev det *fel* att vända sig *inåt*. Att söka ensamhet och tystnad klassades som slapp och ansvarslost. Jag tycker mig se att det nu finns en växande förmåga att hålla samman *både-och*, att se hur motsatser inte utesluter utan kompletterar varann. Man kan vara socialt aktiv och utåtriktad och samtidigt lyssna inåt och besinna sig. Man kan tycka om att umgås med människor och likafullt vilja dra sig tillbaka och vara bara med sig själv och sin Gud. Allt har sin tid, sin plats.

Eva sjunger nu ett kärnord som uttrycker hängivenhet – och vi faller in i sången allt eftersom. Orden håller ihop den utåtgående och den inåtgående rörelsen, viljan att stå till tjänst och att *samtidigt* i sitt hjärta bevara enheten med Gud, och med sig själv.

Gemensam sång:
Med mitt öga se.
Med mitt öra hör.
Med mina händer handla.
I mitt hjärta var.

Dagens tema är alltså: Vad ligger bakom det växande intresset för retreatar, för själens behov och livets andliga dimensioner? Jag har inte kommit på hur jag kan närma mig det här ämnet i allmänna ordalag. Efter en viss tvekan har jag därför valt att ge glimtar från mitt eget liv. Glimtar som vittnar om behov och tankar som det inte fanns förståelse för när jag växte upp.

Jag har haft ett behov av att dra mig tillbaka så länge jag kan minnas. Att få känna och tänka i fred, utan att bli avbruten. Så långt jag kan minnas har *det* varit ett ifrågasatt behov. Om jag nu utgår ifrån mig själv, så gör jag det därför att jag tror att ni kan ha liknande minnen av behov som det inte fanns förståelse för i er omgivning. Och det behov jag tänker på i det här sammanhanget är behovet av att ostörd få vara i det man är – att alltså inte bli avbruten av andras värderingar, kommentarer och frågor.

”Vad du ser tankfull ut”, kunde min pappa säga i all vänlighet. ”Inte ska en liten flicka tänka så mycket. Vad är det du tänker på?” Jag märkte tidigt att jag inte kunde säga vad det var jag tänkte. Inte för att jag tänkte hemligheter eller inte ville svara – utan för att tankar var något annat än ord. Man kunde inte säga tankar. Tankarna var något mycket *mer* och luftigare än orden. För att inte bli avbruten och utsatt för frågor, försökte jag – redan i förskoleåldern – att se ut som om jag inte tänkte, även om jag tänkte. Idag skulle jag kanske inte säga att jag *tänkte* utan snarare att jag bara vände mig inåt, gick in till mig själv – och därmed blev lite frånvarande för omvärlden. Jag tyckte om att liksom gå in i mitt eget hus. Det var lugnare där än runtomkring. Med lite distans till omvärlden kunde jag lättare se vad som var sant och bra, vad som var lur och ljug, vad som gjorde mig ledsen. Jag tror inte att jag ofta uttryckligen *bad*. Men jag visste att Gud var hos mig – och gav tröst.

Med denna tidiga erfarenhet av tröst som kommer inifrån, och med vetskap om barn som lever i extremt svåra förhållanden, har jag formulerat en bön med rubriken BRÅK. Med den vill jag aktualisera *rätten* till reträtt, ett barns rätt att dra sig undan och vara ifred.

Fy vad allting är jobbigt
tjatiga gräl och bråk.
Måste få tyst omkring mig
vara ifred med min gråt.

*Ensam måste jag vara
ensam med bara dig.
Lyssnar jag i mitt hjärta
tröstar och stöder du mig.*

Varför måste dom skrika
slå och förstöra allt?
Man blir ju helt ifrån sig,
ledsen och trött och arg.

*Ensam måste jag vara
ensam med bara dig.
Lyssnar jag i mitt hjärta
tröstar och stöder du mig.*

Min barndoms somrar hade jag lyckan att bo vid havet, i Öregrund. Jag älskade att sitta på klipporna och se ut mot öarna, molnen, horisonten – och lyssna till vågorna, måsarna, vinden. Jag kunde aldrig sitta så länge som jag hade önskat. Det var godkänt att ligga och sola i timmar för att bli brun, Men om man bara satt med kläderna på, utan att vara sysselsatt, då var man *lat* och slösade bort sin tid. I 8-9-årsåldern kom jag på en strategi för att få sitta ostörd en längre stund. Jag tog med mig en bok till klipporna, för syns skull. Det var den sommar jag läste Pelle Svanslös-böcker. När någon frågade vad jag gjorde, visade jag bara upp boken. Det smarta var att jag inte behövde ljuga, inte *säga* något. Att läsa var okey – det fick ta tid. Att göra ingenting var inte okey. Som vuxen fick jag klart för mig att det finns ord för detta *ingenting*, nämligen: meditation, kontemplation. Och jag upptäckte till min glädje att det finns människor som menar att detta *ingenting* hör till det mest kreativa och meningsfulla i livet.

Idag upplever alltfler, hur nödvändigt det är att göra ingenting, att ta pauser och återhämta sig – att bejaka sin egen rytm och finna balans. När någon nuförtiden tar ”time out” eller ett friår, så nickar man i allmänhet förstående. Eller känner kanske ett sting av avund. Så många mår dåligt av att ha för mycket. Av att jäkta från det ena till det andra, lämna göromål ofärdiga och hanka sig fram med provisoriska lösningar – allt medan en panik-unge växer i magen. En känsla av att hålla igång men inte leva, att ens dyrbara tid rinner iväg utan att man själv är med. En gnagande känsla av att anstränga sig till det yttersta – och ändå missa poängen med det hela.

Retreaten erbjuder en färdig form för omstart, tid och plats för att stanna upp och besinna sig – för att samla ihop sig och justera färdriktningen. Vid inledningen till en retreat läser jag ibland en dikt, som en sammanfattning av vad retreatens tystnad och ensamhet inbjuder till:

Stanna upp
andas ut
hämta andan.
Tänka efter
lyssna in
somna om.
Vara här och nu
utan ambitioner
nollställd öppen
fördomsfri.

Tid att drömma
och betrakta sina drömmar
möta allt som kommer.
Lära känna mer och mer
sitt mikrokosmos.
Och utan att värdera
ta i famn
sin såbarhet och styrka
sin rädsla och besvikelse
sin längtan och sitt hopp.

Vandra inåt mot sitt hjärta.
Koncentrera sina vida cirklar
mot en mittpunkt
som är tidlös evigt.
Alla cirkelars centrum
är det samma.
Mitt i allt och alla
livets källa.
Vi skulle inte törsta så
om inte källan fanns.

Gemensam sång:

Himmelriket bär vi inom oss
varats fasta punkt, ett hemligt frö
med ousinlig kraft och doft av glädje.

Min konfirmationsläsning kan jag se tillbaka på som en sorts retreat. Fem sommarveckor på Öland – det var en rejäl reträtt från mitt vanliga liv och de mönster och värderingar som rådde i mina miljöer. Själv var jag helt inställd på att ta vara på tillfället. Jag ville veta om det fanns något i den kristna tron som kunde ge mig lust att leva, ge bot mot tomheten och den känsla av meningslöshet som brukade komma över mig. Den fråga som var högaktuell för mig som 14-åring handlade om meningen med mitt liv; om jag behövdes, om jag hade en uppgift, om det spelade någon roll att jag fanns. Jag ville alltså gärna gå och läsa – men på ett villkor: Att jag inte måste delta i konfirmationen, om jag inte ville när det var dags. Till min stora lättnad hade mina föräldrar inga invändningar.

På Öland var vi en grupp på tio ungdomar som började och slutade dagen med tidebön i ett litet rum som tillfälligt var inrett som kapell. Fristående från undervisningen på förmiddagarna skulle vi läsa Markusevangeliet på egen hand, ett eller två kapitel om dagen. I kapellet morgon och kväll och i läsningen av Markusevangeliet kom jag i kontakt med det jag saknade. Den erfarenheten får mig nu att göra kopplingen till retreat. Vad som hade avgörande betydelse för mig var alltså *för det första* de dagliga andakterna, sida vid sida med kamraterna men frikopplat från dem, *för det andra* den andliga läsningen, den stund på dagen då tystnad skulle råda på gården och alla ägna sig åt egen läsning och eftertanke.

Jag fann vad jag hungrade efter. Jag uppfattade att Guds kärlek är allomfattande. Det gick rakt in i mig, att jag och alla människor är älskade som vi är – och värda att älskas. Att sitta för mig själv och läsa om Jesu liv gav en enorm lättnad. Det var som en hemkomst; ett uppenbarande av något som jag djupt inom mig redan visste. När jag läste kapitel efter kapitel om hur respektfullt och förstående Jesus såg och mötte alla slags människor, då började livslusten återvända. Om människor kunde se på varandra som Jesus såg – utan att göra skillnad på folk och folk – då skulle det vara härligt och enkelt att leva, tänkte jag.

Till saken hör att jag under uppväxten plågades av en allmän förväntan att man skulle värdera alla man mötte. Man skulle göra skillnad! Trevlig eller tråkig? Det var det vanligaste motsatsparet i min värld. Tummen upp eller tummen ner. Jag försökte undvika att svara. Jag kunde ju inte påstå att alla var direkt trevliga. Men jag *såg* faktiskt, från det jag var helt liten, att alla var fina på sitt sätt – även om en del kunde vara farliga eller jobbiga och att det därför var bäst att hålla ett visst avstånd.

Jesus uppskattade personer som andra gjorde tummen ner för. Det var för mig det avgörande skälet till att jag valde att bli hans lärjunge. Den sista veckan på Öland gjorde vår läspräst en cykeltur med oss var och en. Mig frågade han då bl.a. hur jag tänkte mig Jesus, vilken bild jag hade inom mig. Jag svarade med altartavlan i Böda kyrka, som jag hade betraktat de senaste söndagarna. En Jesus med utsträckta, välkomnande armar. Vår präst anmärkte då: "Om man inte ser Jesus på korset, har man inte sett sin frälsare." Jag vill nämna den här repliken, dels därför att den var rätt typisk (jag hörde liknande utsagor flera gånger under de följande åren), dels därför att jag så väl minns min egen reaktion. När jag nu ser tillbaka blir jag tacksam och lite förundrad över den. Jag blev inte det minsta nedslagen eller oroad – utan tänkte bara: Om det där är något viktigt så kommer jag att fatta det senare. Just då var jag bara så odelat lycklig över att vilja leva och att kunna tro på mig själv. Under de där sommarveckorna hade jag blivit övertygad om att Gud ville mig och hade någon slags plan för mitt liv.

Gemensam sång:

Jag blir ett land som grönskar
efter tjäle och frost.
Kristus du är solen, du är solen
på det landets yta. Vi är ett.

När jag var drygt tjugo år och läste teologi i Uppsala fick jag ögonen på en boktitel: *Att finna Gud. Att finna sig själv*. Orden drabbade mig som en aha-upplevelse, en känsla av JUST DET! Så är det: Att finna Gud leder till att finna sig själv. Att finna sig själv leder till att finna Gud. Jag såg tydligt hur det var för mig: Jag hade en så stark längtan efter Gud, därför att jag själv var så mångbottnad och komplex. Inte minst förbryllades jag av mina egna reaktioner. Utan förvarning kunde mitt inre skakas om och förvandlas till ett kaos.

När jag under de här åren förde frågor om självförståelse och självbild på tal i mina kyrkliga och teologiska sammanhang, var det alltid någon som påpekade, att man inte skulle tänka så mycket på sig själv utan på Gud istället. För mig fanns ingen motsättning mellan det ena och det andra. Inte heller upplevde jag något motstridigt mellan Gud och mig. Däremot fanns det starka motstridigheter mellan mig och mig, mellan olika nivåer och olika sidor i mig själv – och den brännande frågan var: Vem är JAG i allt detta?

Med åren har jag kommit att allt tydligare uppfatta detta som vår tids stora andliga fråga. Vem är jag? Vad är en människa? Det andliga uppvaknande som pågår i vår tid stiger fram ur mångas insikt och erfarenhet att vi människor är MER. Vi är mer än vad den materialistiska människosynen har gjort gällande. Mer än biologi och kemi, mer än en produkt av arv och miljö. Vad som driver oss är mer och annat än bara våra egna behov. Den andliga vind som drar fram idag upplever jag i huvudsak som en rörelse hemåt, bort från rotlöshet och främlingskap, in i den egna kroppen, in till den egna själen, till kärleken och det gudomliga ljus som finns i oss alla.

Ett evangelium för vår tid – som jag ser det – är att Jesus uppenbarar vem människan är. Gudasonen är också människoson. Han har i sin person visat vad en människa är, när hon är ett med sig själv, ett med Gud, när hon förverkligar sin potential och fullkomligt är den hon är. Jesus är sann människa, alltigenom äkta. Det finns ingen splittring i honom – mellan vad han vill och gör, mellan vad han säger och menar. Inga dubbla budskap. Ingen inre klyvning. Mötet med honom ger kontakt med det sant mänskliga i oss själva. I honom skymtar vi vårt eget sanna ansikte. Ett minne av vilka vi i grunden är väcks till liv – och en längtan efter att bli vad vi är menade att vara.

Vilka är vi i grunden?

Vem jag själv är
innanför roller och mönster
kan jag finna och förnimma
bara i min egen mitt.

Där är varat sammanhållet
odelbart och helt
alla färger sammanflutna
i ett koncentrat av ljus.

Ljuset sprids och bryts i färger
livet grenar ut sig vitt och brett
och kan ändå koncentreras
i mitt hjärta varje nu.

Ljus och tystnad är mitt centrum
svårt att nå men ändå nära.
Ljuset rymmer alla färger
och min tystnad alla ord.

Vem är jag, jag människa, när jag är mig själv?
Det svar som för mig är mest relevant idag är detta:

Jag är gudabarn
ljus av ditt ljus
frid av din frid
evig kärlek.

I djupet av mitt väsen
är jag den jag är
odelad och sann
ett med dig
ett med allt och alla.

*

Du är gudabarn
ljus av Guds ljus
frid av hans frid
evig kärlek.

I djupet av ditt väsen
är du den du är
odelad och sann
ett med Gud
ett med allt och alla.

Gemensam sång:

Vi är heliga som du är helig, Gud vår Gud.
När vi är vad vi är får världen ljus.

Eva Cederblad, som är musiker och sångare och ingår i Wettershus styrelse, ledde sången och spelade tillsammans med Sven Kihlström olika instrument, som gitarr, tambura, djembetrumma och kruka.

Vi sjöng kärnorden:

63 Gudomliga ljus
41 Med mitt öga se
2 Himmelriket
30 Du är solen
67 Vi är heliga

Tonsättare

Per Gunnar Petersson
Jerker Lejon
Jonas Nyström
Fredrik Sixten
Leif Johansson